

POSTANOWIENIE

Dnia 18 czerwca 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Maria Grzelka (sprawozdawca)

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z powództwa Z. M. prowadzącej działalność gospodarczą
pod nazwą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "S."
przeciwko "D. – H." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
obecnie "D." Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 18 czerwca 2004 r.,
kasacji powódki od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 8 kwietnia 2003 r.,

- 1. oddala kasację,**
- 2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5.400,- (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów procesu za instancję kasacyjną.**

Uzasadnienie

Na tle zawartej przez strony umowy o współpracy z dnia 30 grudnia 1998 roku powód wytoczył przeciwko pozwanemu powództwa m.in. w dwóch sprawach zarejestrowanych w Sądzie Okręgowym pod sygnaturami X GC 242/00 i X GC 340/99, obejmujące zapłaty kar umownych za różne okresy. Sprawy te zostały połączone do prowadzenia i rozpoznania pod sygnaturą X GC 340/99. W sprawie niniejszej, powód, powołując się także na umowę z dnia 30 grudnia 1998 r., wystąpił przeciwko pozwanemu o zapłatę kar umownych za kolejny okres. Obie strony wnosili w pismach procesowych o połączenie ze sprawą X GC 340/99 sprawy niniejszej i wskazywały, że we wszystkich powyższych sprawach twierdzenia są takie same a ich wyjaśnienie będzie wymagać przeprowadzenia tych samych dowodów. Na rozprawie w dniu 24 stycznia 2002 r. pełnomocnicy stron złożyli zgodny wniosek o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy X GC 340/99. Postanowieniem z dnia 24 stycznia 2002 r. Sąd Okręgowy postanowił zawiesić postępowanie na podstawie art. 178 k.p.c. W dniu 30 stycznia 2003 r. Sąd umorzył postępowanie na podstawie art. 479¹¹ k.p.c. Zażalenie powoda na postanowienie o umorzeniu postępowania zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny zaskarżonym orzeczeniem. Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadny zarzut powoda odnośnie do obowiązku sądu badania, czy przyczyna zawieszenia wskazana w postanowieniu o zawieszeniu postępowania rzeczywiście istniała. Powołał się na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1998 r. II CKN 713/98 (OSP 1999, nr 10, poz. 176) oraz podzielił przytoczoną w nim argumentację na rzecz przyjętego stanowiska oraz przeciwko pogładowi odmiennemu dominującemu w dotychczasowym orzecznictwie. W związku z tym Sąd Apelacyjny uznał za bezprzedmiotowe twierdzenia skarżącego, że rzeczywistą przyczyną zawieszenia postępowania była zależność rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie od wyniku sprawy X GC 340/99. Ponadto, Sąd Apelacyjny uznał, że zależność, która mogłaby usprawiedliwiać zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w rozpoznawanej sprawie nie zachodziła.

W kasacji powód zarzucił zaskarżonemu postanowieniu naruszenie przepisów postępowania – art. 479¹¹, art. 177 § 1 pkt 1 i art. 382 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. przez przyjęcie, że zawieszenie postępowania nastąpiło na podstawie

art. 178 k.p.c., a nie – art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., oraz przez umorzenie postępowania mimo, iż z oświadczeń strony złożonych do protokołu rozprawy wynikało, że wniosły one o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy X GC 340/99. Wnosił o zmianę zaskarżonego orzeczenia przez uchylenie postanowienia Sądu pierwszej instancji lub o uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego za dominujący należy uznać pogląd, iż sąd, rozpoznając sprawę w ramach art. 182 § 1 k.p.c., nie jest związany podstawą prawną wymienioną w postanowieniu o zawieszeniu postępowania, jeżeli z materiału dowodowego sprawy wynika, że rzeczywista przyczyna zawieszenia była inna. Pogląd taki, w różnych kontekstach faktycznych, Sąd Najwyższy wyraził m.in. w orzeczeniach: z dnia 7 października 1955 r., 4 CZ 185/55 (PiP 1957, nr 3, poz. 649), z dnia 3 marca 1977 r., I CZ 20/77 (OSNCP 1977, nr 12, poz. 238), z dnia 14 września 1977 r., III CRN 194/74 (OSP 1978, nr 4, poz. 80), z dnia 15 kwietnia 1983 r., IV PRN 4/83 (OSNCP 1983, nr 10, poz. 167), w uchwale z dnia 25 lutego 1985 r., III CZP 86/84 (OSNC 1985, nr 11, poz. 168), a także w wyroku z dnia 20 marca 2002 r., V CKN 947/00 (M.P. 2002, nr 20, poz. 948). Skutkowało on przyjęciem, że zgodne stanowisko procesowe stron co do zawieszenia postępowania w związku z toczącym się innym postępowaniem sądowym nie przesądzało o przyczynie zawieszenia w postaci zgodnego wniosku stron, o którym mowa w art. 178 k.p.c. w przypadku, gdy od wyniku innego postępowania zależało rozstrzygnięcie w sprawie zawieszanej za rzeczywistą podstawę zawieszenia postępowania należało uznać art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.

Zdaniem Sądu Najwyższego w obecnym składzie, nie kwestionując racji przytoczonych na uzasadnienie powyższego poglądu, nie można jednak nie dostrzegać, że zostały one wywiedzione z reguł jakimi rządziło się postępowanie cywilne do dnia 1 lipca 1996 r. Istotne znaczenie miała wówczas m.in. zasada prawdy obiektywnej oraz ochrony usprawiedliwionego interesu stron i wymagana, w związku z tym, powinność sądu podejmowania określonej aktywności z urzędu. Te względy usprawiedliwiały ocenę, że nadmiernym formalizmem byłoby

stosowanie art. 182 § 1 w zw. z art. 178 k.p.c., jeżeli konkretne okoliczności dawały podstawę do wniosku, iż przyczyną zawieszenia postępowania nie była tylko sama zgodność stron co do tego, że postępowanie powinno być zawieszone, lecz zależność pomiędzy mającym nastąpić rozstrzygnięciem, a wynikiem innego, toczącego się postępowania (art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.).

Zasadnicze zmiany w koncepcji roli sądu w postępowaniu cywilnym wprowadziła ustawa z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie kodeksu postępowania cywilnego... (-) (Dz. U. Nr 43, poz. 189 ze zm.). Ustawa ta zerwała z regułą odpowiedzialności sądu orzekającego za wynik postępowania i ograniczyła znaczenie obowiązku podejmowania przez sąd działań z urzędu, utrwaliła natomiast zasadę dyspozycyjności stron i kontradyktoryjność procesu odwracając niejako dotychczasową „filozofię” procesu cywilnego. Obecnie, dysponentem postępowania cywilnego zasadniczo jest wyłącznie strona. Na niej spoczywa obowiązek aktywności procesowej i jej ryzykiem jest niepodjęcie czynności procesowych mogących ją uchronić od niekorzystnych skutków (por. wyrok SN z dnia 25 marca 1998 r., II CKN 656/97 – OSNC 1998, nr 12, poz. 208). W obecnym stanie prawnym nie znajduje usprawiedliwienia pogląd o konieczności poszukiwania przez sąd innej przyczyny zawieszenia postępowania niż zgodny wniosek stron, jeżeli podstawą zawieszenia, wg oceny Sądu pierwszej instancji, był art. 178 k.p.c., a strony nie zaskarżyły prawidłowości tej podstawy ze wskazaniem na inną, rzeczywistą przyczynę zawieszenia postępowania (art. 394 § 1 pkt 6 k.p.c.). Prawomocne postanowienie sądu o zawieszeniu postępowania na podstawie art. 178 k.p.c. ma wiążący charakter co do przyczyny zawieszenia przy rozważaniu art. 182 § 1 k.p.c. lub art. 479¹¹ k.p.c. Bezprzedmiotowe jest obecnie odróżnianie przyczyny zawieszenia postępowania wskazanej w postanowieniu o zawieszeniu od przyczyny zawieszenia rzeczywiście istniejącej. Postępowanie jest zawieszone na zgodny wniosek stron, jeśli w postanowieniu o zawieszeniu wskazano art. 178 k.p.c. jako podstawę zawieszenia.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy w obecnym składzie przychylił się do stanowiska wyrażonego w tezie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1998 r., II CKN 713/98 (OSP 1999, nr 10, poz. 176), że rozważając kwestię umorzenia postępowania zawieszonego na podstawie art. 178 k.p.c., sąd

nie bada, czy przyczyna zawieszenia, w postaci zgodnego wniosku stron, rzeczywiście istniała. Pogląd Sądu Apelacyjnego w tej kwestii należało zatem uznać za trafny, natomiast pogląd pozwanego w kasacji – za bezzasadny.

Wypada zauważyć, że kasacja nie podlegałaby uwzględnieniu także wówczas gdyby stanowisko skarżącego można było podzielić.

Zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. dotyczy zależności o charakterze prejudycjalnym, nie zaś zależności wyrażającej się w tzw. ekonomii procesowej. O tym, czy prejudycjalność występuje przesądzają okoliczności faktyczne i prawne konkretnej sprawy, które podlegają ocenie sądu; zgodna w tej kwestii ocena stron nie ma charakteru wiążącego.

W niniejszej sprawie, ewentualna wola stron uzyskania zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. nie miałyby znaczenia. W przytoczonych, na wstępie m.in. uzasadnienia, okolicznościach faktycznych nie może być mowy o prejudycjalnym wpływie wyniku sprawy X GC 340/99 na rozstrzygnięcie w sprawie niniejszej. Trafnie ocenił to Sąd Apelacyjny w zaskarżonym postanowieniu.

Zgodne powołanie się stron na toczące się postępowanie w sprawie X GC 340/99 mogło być więc uznane tylko za uzasadnienie dla wniosku o zawieszenie postępowania na podstawie art. 178 k.p.c. Również bowiem zgodny wniosek stron wymaga uzasadnienia, ponieważ sąd może, a nie musi, zawiesić postępowania. W przypadku braku racjonalnych powodów sąd może oddalić zgodny wniosek stron o zawieszenie postępowania.

Z powyższych względów kasacja została oddalona (art. 393¹² k.p.c.).